

 ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Богдана Хмельницького Навчально-методичний відділ	Силабус навчальної дисципліни Внутрішньогалузева 6. «Психологія сімейного виховання»			
	Статус дисципліни: навчальна дисципліна вибіркового компонента фахового переліку			
Галузь знань	«01 Освіта / Педагогіка»			
Спеціальність	013 «Початкова освіта»			
Освітня програма	«Початкова освіта»			
Ступінь вищої освіти	Магістр			
Форма навчання	Денна, заочна			
Курс	1 курс			
Семестр	2			
Обсяг дисципліни	Кредити	3	Години	90
Семестровий контроль	Залік			
Викладач	Литвин І.М., канд.пед.наук, старший викладач			
Контактна інформація	e-mail: in.litvin19@vu.cdu.edu.ua			
Кафедра	Початкової освіти			
Навчально-науковий інститут / Факультет	Навчально-науковий інститут педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва			
Мова викладання	українська			
Предмет навчання (Що буде вивчатися)	Предмет вивчення навчальної дисципліни: є психологічні закони функціонування та розвитку сім'ї.			
Мета (Чому це цікаво/потрібно вивчати)	Метою вивчення дисципліни – розкрити сучасні наукові уявлення про психологію сім'ї як соціально-психологічне явище, сутність, принципи, стилі, типи та моделі сімейного виховання, доцільні шляхи і засоби сімейного виховання дітей різного віку, статі, з особливими потребами та сформувати у студентів певні вміння і навички психологічного супроводу та консультування батьків з питань психології сімейного виховання.			
Програмні результати (Чому можна навчитися)	Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Психологія сімейного виховання» передбачено: здійснювати пошук інформації з різних джерел, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для діагностики психологічних проблем сімейного виховання; обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел щодо тенденцій функціонування сучасної сім'ї, сімейного виховання; складати та реалізовувати заходи			

	психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, тренінгів, тощо у процесі психологічного супроводу сім'ї; взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть: ПРН 3 - Створювати інноваційне інформаційно-освітнє середовище початкової школи, адаптувати його до різних умов реалізації освітнього процесу. ПРН 7- Здійснювати організаційну та методичну роботу, спрямовану на підвищення якості компонентів освітнього процесу в початковій школі, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами.
Компетентності (Як можна користуватися набутими знаннями і вміннями)	Дисципліна сприяє формуванню у студентів таких компетентностей: Інтегральної компетентності: здатність розв'язувати дослідницькі та/або інноваційні задачі у сфері початкової освіти Загальних компетентностей (ЗК): ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість. ЗК 4. Здатність працювати автономно. Спеціальних компетентностей (СК): СК 1. Здатність реалізовувати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування системи освіти в професійній діяльності, усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі. СК 3. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси в організації освітнього та наукового процесів у сфері початкової освіти. СК 4. Здатність створювати та застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей, визначених у Державному стандарті початкової освіти, в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях. СК 5. Здатність до педагогічного партнерства в професійній та науковій діяльності, саморозвитку та

	навчання впродовж життя. СК 6. Здатність управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, що потребує нових стратегічних підходів, з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. СК 7. Здатність інтегрувати знання й розв'язувати складні задачі, провадити дослідження та/або інноваційну діяльність з метою розвитку нових знань та процедур у сфері початкової освіти. СК 9. Здатність організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів у складних, непередбачуваних умовах, що потребують нових методичних підходів, співпраці з різними соціальними інституціями і категоріями фахівців для створення безпечного освітнього середовища початкової школи.
--	---

Зміст дисципліни	Змістовий розділ 1. Психологічні особливості сучасної сім'ї Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен 1. Специфіка сім'ї як соціально-психологічного феномену. 2. Соціально-психологічна сутність сім'ї та її структура. 3. Психологічний аналіз функцій сім'ї. 4. Типологія сімей. 5. Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї. 6. Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї. Тема 2. Історія шлюбно-сімейних відносин 1. Розвиток шлюбних відносин в історії суспільства. 2. Національні особливості сімейних відносин. 3. Українська родина та її особливості. Тема 3. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї 1. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». 2. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. 3. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. 4. Особливості подружнього спілкування і їх вплив на стабільність сім'ї. 5. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї». 6. Умови створення психологічно здорової сім'ї. 7. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу. Тема 4. Основні психолого-педагогічні моделі дитячо-батьківських відносин 1. Психолого-педагогічні моделі дитячо-батьківських відносин 2. Психоаналітична модель сімейного виховання. 3. Біхевіоральна модель сімейного виховання. 4. Гуманістична модель сімейного виховання. Тема 5. Сім'я та її вплив на формування особистості дитини 1. Роль сім'ї в соціалізації дитини. 2. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. 3. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. 4. Особливості стилів сімейного виховання. 5. Взаємозв'язок стилів виховання і особливостей становлення особистості дитини. 6. Вплив неадекватного батьківського ставлення до дитини на відхилення в її психічному й особистісному розвитку.
------------------	--

7. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини.

Змістовий модуль 2. Особливості діагностики та психологічної допомоги сім'ї

Тема 6. Психологічна діагностика сім'ї

1. Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї.
2. Методи психологічного вивчення сім'ї.
3. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики.
4. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною.
5. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.

Тема 7. Психологічна корекція сімейних стосунків

1. Відмінні риси психологічного консультування і психотерапії.
2. Принципи психологічного консультування сім'ї.
3. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків.
4. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування.
5. Доцільність застосування сімейної психотерапії.
6. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії на основі різних підходів.

Список рекомендованої літератури:

Основна

1. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. Поліщука. Суми : Університетська книга, 2021. 248 с.
2. Психологія сім'ї : навчально-методичний посібник з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання ступеню «Бакалавр» спеціальності 6.030103 «Практична психологія» /укладач М.О.Марценюк. Мукачево : МДУ, 2017. 76 с.
3. Психологія сім'ї: навчальний посібник. Київ: Вид.-во Університетська книга, 2018. 282с.
4. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О.М.Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с.
5. Психологічні ресурси взаємодії школи, сім'ї, громади : практичний посібник / за ред. Г. Бевз, М. Каніболоцької; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 106 с.

6.Седих К. Психологія сім'ї: навчальний посібник 3-тє видання, стереотипне. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 192 с

7. Столярчук О. Психологія сучасної сім'ї : навч.посіб. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.

8.Федоренко Р. Психологія сім'ї : навч. посіб. Вид. 2-ге, змін. та доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 480 с.

Додаткова

1.Актуальні проблеми сімейного насильства : монографія / Перцева Т.О., Огоренко В.В., Кожина Г.М., Зеленська К.О., Носов С.Г., Терьошина І.Ф., Гненна О.М., Мамчур О.Й., Тимофєєв Р.М., Шорніков А.В.; за заг. ред. проф. Т.О.Перцевої та проф. В.В. Огоренко. Дніпро, 2021. 188 с.

2.Законодавство України про сім'ю. Сімейний кодекс. Соціальний і правовий захист сім'ї. Соціальний і правовий захист дітей. Акти громадянського стану. Відповідальність : зб. нормат. актів. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 384 с.

3. Капська А І., Пеша І. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей: навчальний посібник. Київ: Вид-во Центр навчальної літератури, 2020. 232с.

4.Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с

5. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.

6. Психологія молодї сім'ї : монографія / Раїса Петрівна Федоренко, Мирослава Іванівна Мушкевич, Тамара Іванівна Дучимінська, Людмила Іванівна Магдисюк. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 392 с

Інформаційні ресурси

1.Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

2. Сімейні цінності української молоді. Інформаційні матеріали до Всеукраїнського форуму сім'ї. URL: <https://dismp.gov.ua/simejni-tsinnostiukrainskoi-molodi-informatsijni-materialy-do-vseukrainskoho-forumu-sim-i/>

3. Публікації з психології та психотерапії сім'ї. URL: <http://icpk.net/psychology-books/>

4. Сімейні відносини та війна (з виступу Оксани Сиченко на 21 Конференції Ризького інститута гештальт-терапії) URL: <https://migis.ua/articlesfor-gestalt-therapists/simejni-vidnosini-ta-vijna>

	5. Empathic Listening URL:https://www.family-institute.org/behavioral-healthresources/talking-kids-you-love/empathic-listening 6. Valuing their words URL: https://www.family-institute.org/behavioral-healthresources/talking-kids-you-love/valuing-their-words 7. Building confidence URL: https://www.family-institute.org/behavioralhealth-resource/s/talking-kids-you-love/building-confidence 8. Психологія сім'ї та психологічні проблеми сімейного виховання: НМКД СЕЗН ЗНУ (презентаційний курс лекцій, методичні рекомендації до семінарських занять та самостійного вивчення дисципліни, тестові завдання для поточної атестації та підсумкового контролю знань). URL: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=5763		
Розподіл годин	Лекційні	14	4
	Практичні/семінарські	16	4
	Лабораторні	0	0
	Самостійна робота	60	82
Критерії оцінювання роботи студентів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента під час вивчення дисципліни: структура усної відповіді під час підсумкового контролю та в ході практичних занять вимагає від кожного студента дотримання наступних компонентів: 1) визначення основних понять питання (теми, наукової проблеми): формулювання визначень, базисних категорій і понять; пояснення, тлумачення наведених понять (за необхідності); наведення альтернативних (синонімічних) визначень, якщо такі мають місце; коментар; 2) генезис: звідки ввійшло в педагогічну лексику, коли та як виникло вперше; що відомо про першоджерела; як відбувався подальший розвиток; сучасний стан поняття (наукової проблеми); 3) сутність: взаємозв'язок з іншими компонентами системи; аналіз цих зв'язків; закономірності розвитку і функціонування; 4) технологічний аспект використання теоретичного чи прикладного педагогічного знання: переваги та недоліки; значення для передового вітчизняного чи зарубіжного педагогічного досвіду; існуючі та нерозв'язані проблеми;		

5) власна оцінка: альтернативні погляди, власне бачення способів розв'язання проблеми; власна оцінка, припущення, їх обґрунтованість.

Оцінювання знань з дисципліни здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю знань за **100-бальною** шкалою.

90-100 А – «відмінно» – здобувач вищої освіти виявляє: високий рівень володіння навчальним матеріалом; самостійність у аналізі і узагальненні опанованого матеріалу; особливі творчі здібності; уміння самостійно здобувати знання, знаходити і опрацьовувати необхідну інформацію; уміння використовувати сформовані загальні та спеціальні компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях; переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності; високий рівень засвоєння практичних умінь і навичок; уміння вільно використовувати набуті знання під час виконання, практичних завдань; уміння висловлювати своє ставлення до обговорюваних проблем, здатний висловити власну думку щодо дискусійних питань, що ґрунтується на глибокому знанні матеріалу з фаху; здатність пов'язувати теоретичний матеріал із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності.

82 – 89 В – «дуже добре» – здобувач вищої освіти виявляє: вільне володіння теоретичним матеріалом; глибоке знання змісту навчальної дисципліни, основних положень наукових джерел та навчальної літератури; уміння вільно використовувати набуті знання під час виконання практичних завдань, висловлювати своє ставлення до обговорюваних проблем; уміння вільно розв'язувати вправи і задачі у стандартних ситуаціях; знання основоположних теорій і фактів, уміння наводити окремі власні приклади на аргументувати певні думки; здатність пов'язувати теоретичний матеріал із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності; демонструвати високий рівень засвоєння практичних умінь і навичок; уміння застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, здатність аналізувати, установлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки; здатність самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких незначна.

75 – 81 С – «добре» – здобувач вищої освіти виявляє: знання змісту освітніх компонентів, основних положень наукових першоджерел та рекомендованої літератури; уміння використовувати набуті знання під час виконання практичних завдань, висловлювати своє ставлення до обговорюваних проблем; здатність пов'язувати теоретичний матеріал, із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності; рівень засвоєння практичних умінь і навичок, необхідний для розв'язання теоретичних і практичних завдань; відповідь є переважно логічною, послідовною, обґрунтованою, дає змогу переважно висвітлити основні положення екзаменаційного питання; під час усної відповіді або розв'язання практичних завдань допустив окремі неточності.

68 – 74 D – «задовільно» – здобувач вищої освіти: в основному опанував знаннями змісту більшості освітніх компонентів, в основному орієнтується в наукових першоджерелах та рекомендованій літературі; теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю, але прогалини не носять суттєвого характеру; виявляє вміння в окремих випадках використовувати набуті знання під час виконання практичних завдань, не завжди пов'язує теоретичний матеріал із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності; продемонстрував середній рівень засвоєння практичних умінь і навичок, в основному достатній для розв'язання теоретичних і практичних завдань; усна відповідь є невпевненою, непереконливою, фрагментарною, непослідовною, що дає змогу в основному висвітлити екзаменаційне питання; під час відповіді або розв'язання практичних завдань допустив значні неточності.

60 – 67 E – «задовільно» – здобувач вищої освіти виявив: часткові знання окремих фрагментів навчального матеріалу з освітніх компонентів; відсутність достатньої орієнтації в наукових першоджерелах та рекомендованій літературі; уміння лише в поодиноких випадках використовувати набуті знання під час виконання практичних завдань та пов'язувати теоретичний матеріал із практичними завданнями майбутньої професійної діяльності; продемонстрував недостатній рівень засвоєння практичних умінь і навичок; більшість завдань не виконано; відповідь є невпевненою, непереконливою,

	непослідовною, що не дає змоги висвітлити екзаменаційні питання. 35 – 59 F – «незадовільно» – здобувач вищої освіти не засвоїв матеріал навчальної дисципліни, не розуміє теоретичного матеріалу і не має практичних навичок для виконання поставлених завдань у професійній діяльності. Може дати відповідь із кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі положення завдання; не має сформованих практичних умінь і навичок. Критерії оцінювання навчальних досягнень студента під час вивчення дисципліни: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів); списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.
Інформаційне забезпечення (лінк на е-НМЗНД)	
Матеріально-технічне забезпечення	Аудиторія теоретичного навчання, лабораторне обладнання, навчальні стенди, проектор, ноутбук, смартфон, наукова література, презентаційні матеріали